

Animació a la lectura: mapa i territori

La família interessada a treballar l'hàbit de la lectura en els seus fills es trobarà ben aviat amb una àmplia oferta d'activitats: hores del conte, tallers, xerrades divulgatives... Cadascuna d'aquestes activitats anirà dirigida a edats diferents, les qualitats d'execució seran diverses i els gustos dels infants, evidentment, seran sempre molt personals. És per això que seria interessant poder esbossar un mapa d'aquestes activitats, amb les seves particularitats, perquè cada família pugui establir unes línies d'acció. Analcem breument alguns dels àmbits més importants de promoció de la lectura.

Les biblioteques

Les biblioteques, amb més de vint milions de visites a Catalunya i més de trenta mil activitats (any 2014), són sens dubte un dels àmbits més dinàmics en el camp de la promoció de la lectura. Més enllà de la seva feina principal de conservació de fons, les biblioteques s'han implicat molt

seriosament en la tasca de foment de la lectura programant tota mena de propostes.

Entre les activitats dirigides als infants, destaca sens dubte «L'hora del conte», sessions de narració oral habitualment pensades per a infants de quatre a deu anys, on és permesa també l'entrada de pares i mares. Aquesta activitat té algunes característiques que la fan especial: és una activitat oberta a nens i adults, permet l'assistència d'un grup nombrós d'espectadors i possiblement es percep més com a proposta lúdica que com a activitat de promoció de la lectura.

Altres activitats ofertes als infants tenen una projecció més limitada i la presència dels pares acostuma a estar restringida. Trobem, per exemple, ofertes de clubs de lectura o tallers diversos, sempre amb un nombre màxim de participants. Els clubs de lectura tenen una periodicitat mensual i, per tant, permeten el creixement com a lectors dels seus participants. En canvi, els tallers no acostumen a tenir una lògica temàtica ni de programació, i s'ofereixen de forma puntual al llarg de l'any.

Il·lustració de Keith Bendin. *Cabini, ves amb compte!*
Locell lletraferit ha de portar ulleres. Takataka

Malgrat l'èxit d'aquestes activitats, ben sovint les biblioteques estan mancades de recursos, i de personal prou qualificat i amb un sentit clar de la programació, cosa que els resta eficàcia.

L'escola

L'escola és el gran espai de promoció i, evidentment, de capacitació per a la lectura. És important dividir l'aprenentatge de la lectura del gust per la lectura. En el primer punt l'èxit és evident; en el segon, el fracàs també ho és. La majoria dels alumnes tenen una capacitat lectora plenament satisfactòria, però només una minoria d'ells la utilitza per llegir en el seu temps d'oci.

Les lectures obligatòries tenen part de la culpa i part de l'èxit d'aquesta situació. Per una banda, assoleixen la seva finalitat amb eficàcia: els llibres són llegits. I per l'altra, tenen la conseqüència que els llibres són percebuts com a deures i, per tant, rebutjats. Hem de tenir en compte que per a molts infants moltes d'aquestes lectures seran les úniques lectures de la seva vida, i per consegüent les lectures obligatòries no s'haurien d'estigmatitzar.

Potser el problema rau en la promoció de la lectura, una finalitat que en els plans de lectura que fan moltes escoles molt sovint es queda en una declaració de bones intencions, ja que malauradament no sempre s'acaben materialitzant o, si ho fan, sovint és amb desgana, sense convenciment i de forma maquinal. Per exemple, una de les activitats estrella d'aquests plans de lectura és l'activitat de lectura a l'aula. Dins d'aquesta activitat, els nens cada dia dediquen una estona a llegir. Sobre el paper la idea és molt interessant, però si a la pràctica no hi ha professors implicats o el material no és prou atractiu per als infants l'activitat no funciona. L'estat de deixadesa en què es troben moltes biblioteques escolars també és simptomàtic d'aquesta dicotomia entre les bones intencions i la trista realitat.

Activitats culturals

Al voltant dels llibres i la lectura han sorgit múltiples activitats culturals: teatre, exposicions, xerrades, recitals... sempre amb l'element literari com a eix vertebrador. En tots aquests casos seria interessant veure fins a quin punt es potencia la lectura o l'activitat cultural en si mateixa. Malgrat tot, és molt positiu que es parli dels llibres i que siguin un element de debat o de participació ciutadana.

Com en el cas de les activitats de biblioteca, esmentat anteriorment, ens podem trobar que aquestes activitats siguin una arma de doble tall, ja que tant poden incentivar la lectura com desincentivar-la. Molt sovint es confon el rigor amb l'avorriment, i no sé fins a quin punt els responsables d'organitzar aquestes activitats són conscients de la seva responsabilitat amb el públic assistent, que decideix confiar un temps preciós de la seva vida a les seves mans. Amb freqüència les activitats gratuïtes enlluernen els programadors, que veuen una manera fàcil i barata d'omplir l'agenda d'activitats. Em sembla evident que el factor quantitatiu no és determinant, sinó que cal apostar pel qualitatiu, i això és molt més problemàtic, ja que afecta els criteris de tria i el no gens menyspreable tema del pressupost. A canvi, però, ens pot garantir una oferta molt atractiva i capaç d'incentivar de manera eficaç la lectura.

Mitjans

En aquest apartat m'agradaria esmentar un altre àmbit capaç del millor i del pitjor: els mitjans de comunicació i les xarxes socials. Aquest àmbit és capaç del millor perquè té la capacitat d'arribar a tota la població, i del pitjor perquè sovint treballa des d'una postura superficial i simplement estètica, potser per tapar les mancances evidents en l'àmbit de la promoció de la lectura. La família podrà trobar una espècie de suport moral en campanyes del tipus «Llegir ens fa lliures» o «Vine a la biblioteca», però així difícilment

NOM I COGNOM: Meritxell Pocino / PROFESSIÓ: mestra

1. Per què creus que un infant ha de llegir?

Per descobrir històries noves, esbrinar si coincideixen o no amb el que l'infant ha imaginat o pensat, per conèixer paraules que no fa servir normalment, per imaginar paisatges, personatges o situacions que només sap l'autor...

Per comunicar-se, tenir fluïdesa i poder fer ús de la paraula escrita.

2. Quines estratègies feu a casa perquè els fills llegeixin?

Tenen els contes a l'abast per mirar-los en qualsevol moment, però abans d'anar a dormir és el moment per excel·lència. En trien un o dos (tenim dos fills i no sempre es posen d'acord en la tria) i els llegim o bé els pares o bé el fill gran o bé un paràgraf cadascú.

Al diari, o a revistes adequades a la seva edat, si hi ha una notícia que els pot interessar els ensenyem el titular perquè descobreixin què hi diu.

A més d'això, també agafem llibres en préstec de la biblioteca.

3. Com trieu les lectures?

Quan triem lectures perquè les llegeixin ells, busquem que no hi hagi gaire lletra a cada pàgina perquè no es desanimin. Un bon descobriment són els còmics per a petits, que el meu fill llegeix tot sol.

Per llegir nosaltres, alternem algun conte triat per ells amb altres triats per nosaltres o bé amb poemes d'algun recull poètic.

4. Recordes algun llibre que hagi estat infal·libre?

Per llegir ell sol, els còmics de l'editorial Cruïlla (*En Bill en perill*, *Ets un cregut...*), o el *Súper patata*.

Per descobrir el gust per la lectura, *El llop ha tornat* va ser el conte d'abans d'anar a dormir durant mesos...

Il·lustració d'Anthony Browne. *El trínol*. Editorial Efe

NOM I COGNOM: Mireia Puigdollers
 PROFESSIÓ: mestra

1. Per què creus que un infant ha de llegir?

Un infant ha de llegir per passar-s'ho bé, per fantasiejar, per conèixer i aprendre coses, per interioritzar vocabulari i per poder formar-se dins seua opinió de les coses que l'envolten.

2. Quines estratègies feu a casa perquè els fills llegeixin?

A casa, des de sempre ens ha agradat molt la lectura (avis, pare i tiets), per tant la primera estratègia és que des del primer moment els nens han estat envoltats de llibres, de converses de llibres, i des de molt petits han visitat biblioteques i llibreries.

Des que van fer l'any, els hem explicat llibres cada dia, i a mesura que han anat creixent ells han anat agafant un paper més actiu. Primer ens ajudaven a explicar els contes que ja coneixien, després llegien alguna paraula curteta, després llegien alguna frase, i així progressivament fins que ho van fer tots sols.

3. Com trieu les lectures?

Segons els interessos dels nens i les recomanacions de la gent que ens envolta.

4. Recordes algun llibre que hagi estat infal·lible?

Matilda, de Roald Dahl, i els llibres de Christine Nöstlinger.

NOM I COGNOM: Jordi Ribas
 PROFESSIÓ: administratiu

1. Per què creus que un infant ha de llegir?

Llegir obliga el nen a asseure's i parar atenció, li aporta nou vocabulari. Si seleccionem bé les seves lectures, es pot identificar amb els sentiments del personatge d'un conte, emocionar-se, etc.

2. Quines estratègies feu a casa perquè els fills llegeixin?

De petit li llegíem contes abans d'anar dormir. Ara és ell el que es pot triar el conte i començar-lo a llegir, i acabem per llegir-lo junts. Durant el dia, però, els caps de setmana, costa trobar el moment perquè s'hi posi.

3. Com trieu les lectures?

Les seleccionem nosaltres. Primer les fullegem, o bé busquem llibres d'un autor que ens hagi agradat abans, tant al petit com a nosaltres.

4. Recordes algun llibre que hagi estat infal·lible?

No.

s'aconseguirà crear nous lectors. La recerca d'informació tampoc no és fàcil, ja que els mitjans generalistes acostumen a oblidar sistemàticament la literatura infantil i juvenil tot i la importància que té aquest sector en la indústria editorial. Malgrat tot, hi ha revistes especialitzades i espais web molt recomanables, i potser caldria potenciar-los més. Al costat dels mitjans tradicionals, han irromput a les xarxes socials un maremàgnum de propostes que si bé no seran cap panacea ens demostren altra vegada que la col·laboració dels mateixos lectors i la creativitat més enllà de les propostes tradicionals és una eina que cal tenir molt en compte. Blogs literaris, #bookfacefriday, *booktrailers*... milers de propostes ens conviden a participar de forma col·lectiva i *online* del fet literari. Aquesta tendència està a l'alça i pot servir per a combatre el tradicional aïllament i solitud del lector.

La família

La família hauria de ser la pedra angular de l'animació a la lectura: la seva feina és gratuïta, universal i altament efectiva. Què més volem! Des de l'àmbit familiar és on millor es pot treballar el gust per la lectura, fer un seguiment del procés lector dels infants i resoldre dubtes i dificultats de manera instantània. Des de cap institució, cap escola ni cap biblioteca es pot promoure amb tanta força i eficàcia el gust per la lectura. Seria desitjable potenciar l'ens familiar com a àmbit principal d'actuació.

Tres eines em semblen essencials en aquest àmbit: la lectura a casa, la lectura de contes abans d'anar a dormir i les lectures en veu alta.

La lectura com a fet habitual a casa crea un ambient lector que propicia l'adquisició dels hàbits lectors. Llegir a casa habitualment em sembla un acte d'animació a la lectura de tal magnitud que si a la majoria de les llars els llibres fos-

sin un element habitual ja no caldria parlar d'animació a la lectura, ja que seria tan habitual com respirar. Per la seva banda, la lectura d'un conte abans d'anar a dormir, a més de ser una activitat plaent i entranyable, té l'efectivitat de la constància i compta amb la devoció de l'infant—devoció que, tot sigui dit, desapareix a mesura que les lectures es van fent obligatòries, són avaluable i toquen temàtiques que no són del seu interès.

Finalment, sobre la lectura compartida en veu alta, vull esmentar que és de vital importància, perquè l'infant comença a actuar de forma autònoma com a lector, però, evidentment, es troba amb dificultats de comprensió i manca de fluïdesa. Els pares es poden convertir en aquest sentit en copilots en aquests estadis primerencs del procés de formació del lector tan fràgils i importants. Les dificultats en l'acte de la lectura no es tenen prou en compte i poden fer que molts nens desisteixin, no per manca d'interès, sinó perquè no són capaços de llegir de forma eficaç, és a dir, amb fluïdesa i una alta comprensió.

En resum, podem observar com el món de les activitats d'animació a la lectura es mostra molt dinàmic i actiu tot i que les propostes ofertes no sempre tenen la qualitat desitjada, sovint es fan amb més voluntarisme que eficàcia, els gustos de l'infant no es tenen prou en compte i la col·laboració entre els diferents actors implicats és pràcticament nul·la.

En la bibliografia especialitzada el mapa es veu molt clar, però el territori pot ser molt dur, feréstec i solitari. La família tindrà la responsabilitat de preparar una espècie d'estratègia integral personalitzada de promoció de la lectura que inclogui el treball propi i el treball de tots aquells professionals involucrats. Cal prestar especial atenció a l'enfocament de la lectura que es dona a l'escola, estar atents a les activitats ofertes des de la biblioteca, ser receptius a propostes culturals diverses i mostrar-se actius als mitjans,

NOM I COGNOM: Laia Soler / PROFESSIÓ: arquitecta

1. Per què creus que un infant ha de llegir?

Exactament per les mateixes raons que han de llegir els adults: per passar-s'ho bé, bàsicament, però també per evadir-se, per viure altres vides, per gaudir en soledat, sense els altres, per fer volar la imaginació, per distreure's, per saber, per divertir-se...

2. Quines estratègies feu a casa perquè els fills llegeixin?

Tenir llibres de diferents tipus a l'abast (còmics, novel·les, àlbums il·lustrats), comprar-ne, demanar-ne a la biblioteca, anar a passar estones a les llibreries i biblioteques, permetre que deixin un llibre que no els atrapa, llegir nosaltres, començar els llibres en veu alta (així es van enganxar al Harry Potter), explicar-los els llibres que llegim nosaltres (els va interessar molt *L'avi de cent anys que va saltar per la finestra*, per exemple), establir una estona de lectura cada vespre, en definitiva, el que se'ns acut en cada moment.

3. Com trieu les lectures?

Demanem opinió a llibreters, bibliotecàries (tenen un nas infal·libre), amics, de vegades alguna web o notícia (Wonder), i també de vegades arriscant una mica (comprar un llibre per la portada, o per la pinta que fa...).

4. Recordes algun llibre que hagi estat infal·libre?

A *Harry Potter* li devem l'inici de les lectures, i això que ens feia certa mandra (cert, cert: tan mediàtic, tan famós...)

I un escriptor superclàssic per a qui no passen els anys, mite de totes les generacions: Roald Dahl. *Matilda* o *Les bruixes* no fallen.

Per a nens que s'inicien, llibres amb un punt gamberro, com els del Capità Calçotets, els de l'Elvis Riboldi o els de Jo Nesbo.

Il·lustració de Fran Parreño.
Més contes, per favor!
 Bromera

ja sigui com a receptors d'informació valuosa o bé com a creadors de continguts i comentaris.

Aquesta capacitat d'establir un mapa d'actuació és la base de l'èxit. La resta és fer petits brindis al sol, mostres de bona voluntat que en cap cas tenen la potència d'una acció coordinada i constant. Ja deia Sèneca que no hi ha vent favorable per a qui no sap on va. Possiblement moltes famílies naveguen perdudes enmig d'aquest oceà de propostes, bones intencions i actes fallits; esperem que el mapa que hem esbossat els ajudi a arribar a bon port.

BIBLIOGRAFIA

Girbés, J. C. *Llegir per a créixer: guia pràctica per a fer fills lectors*. Alzira: Bromera, 2012

Portell, J. *M'agrada llegir: com fer els teus fills lectors*. Badalona: Ara Llibres, 2012

NOM I COGNOM: Cristina Tapias / PROFESSIÓ: enginyera informàtica

1. Per què creus que un infant ha de llegir?

Crec que és important que un infant llegeixi, ja que per a ell és un repte que assoleix i això li enforteix l'autoestima. També és una manera de sentir-se més autosuficient en la comunicació amb la societat i alhora de tenir un recurs d'entreteniment i diversió.

2. Quines estratègies feu a casa perquè els fills llegeixin?

A casa, perquè els fills trobin atractiva la lectura, tenim els llibres dels nens al menjador, a un lloc visible i accessible. Guardem quasi tots els llibres que tenim i només en posem alguns al moble dels llibres. Els anem canviant sovint, cada tres mesos. Els tenim classificats per tipus de llibre, i segons les preferències que veiem que tenen en cada moment en traïem més d'algun tipus o altre. No tenim televisor a casa, així durant el dia per ells la lectura de contes és un moment de recolliment i de gaudir en família d'històries i de fer volar la imaginació. El conte abans d'anar a dormir mai no pot faltar! Quan tenen un problema de tipus emocional o algun dubte científic, recorrem a contes o llibres per trobar solucions.

El fet que els infants gaudeixin amb els llibres és l'al·licient que creiem més important per entusiasmar-los amb la lectura. També recorrem a la biblioteca quan tenim una tarda, per passar una bona estona de lectura i de descobrir llibres nous.

3. Com trieu les lectures?

Segons els seus interessos o els autors que els han agradat anteriorment, i també seguim recomanacions d'amics, del bibliotecari o de la venedora de la llibreria. Ens fixem en els llibres que llegeixen a l'escola, perquè normalment els agrada tornar-los a llegir a casa amb tranquil·litat.

4. Recordes algun llibre que hagi estat infal·libre?

A la nena de set anys li han agradat molt els llibres d'Iban Barrenetxea: *El único y verdadero rey del bosque*, *Brujarella* i *El cuento del carpintero*. *El país dels lacets* també és una història que li va agradar molt. Al nen de tres anys li agraden llibres més manipulatius o d'atenció visual, tipus els de *Wally*, o el *Mundo loco d'Atak*.